

**การพัฒนาแบบการสร้างเสริมสุขภาพเด็กโดยการมีส่วนร่วมของผู้ดูแล
เด็กในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ :
ระยะที่1**

**Development of Child Health Promotion Model with participation of
Caregiver in Day Care Center Faculty of Nursing Chiangmai
University. :phase 1**

นิตยา	ไทยาภิรมย์	วท.ม.*	Nitaya	Thaiyapirom	M.Sc.*
วิมล	ธนะสุวรรณ	วท.ม.**	Wimol	Thanasuwan	M.Sc.**
พิมพ์ภรณ์	กลิ่นกลิ่น	Ph.D.**	Pimpaporn	KlunKlin	Ph.D.**
พัชรี	วรกิจพูนผล	M.Sc.**	Patcharee	Woragidpoonpol	M.Sc.**
วราภรณ์	บุญเชียง	Ph.D.**	Waraporn	Boonchieng	Ph.D.**
วิลาวณีย์	เดื่อนราษฏร์	วท.ม.**	Wilawan	Tuanrat	M.Sc.**
สมจิต	เกียรติวัฒนเจริญ	ศศ.ม.***	Somchit	Kiatwattanacharoen	M.A.***

บทคัดย่อ

การพัฒนาแบบการสร้างเสริมสุขภาพเด็กโดยการมีส่วนร่วมของผู้ดูแลเด็กในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : ระยะที่1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสถานการณ์การสร้างเสริมสุขภาพของศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการปฏิบัติการดูแล บัจจัยที่เป็นสาเหตุเกี่ยวข้องกับปัญหาการปฏิบัติการดูแล และแนวทางแก้ปัญหาการดูแลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก ตามทัศนะผู้บริหาร ผู้ปกครองและครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก

-
- * รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - * Associate Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University
 - ** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - ** Assistant Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University
 - *** พยาบาลวิชาชีพ ศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - *** Professional Nurse, Child study center, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ปกครองของเด็กที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก จำนวน 65 คน พี่เลี้ยงเด็กในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก จำนวน 14 คน ผู้บริหาร จำนวน 7 คน ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม เครื่องมือประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลเด็กของพี่เลี้ยง แบบสอบถามความพึงพอใจของพี่เลี้ยงต่อการให้บริการ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กต่อการรับบริการ แบบสอบถามความรู้ของผู้ปกครองในการดูแลเด็ก แบบสอบถามการปฏิบัติของผู้ปกครองในการดูแลเด็กซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์คอนนาคัลฟา ได้ 0.82, 0.9, 0.96, 0.85, 0.75 ตามลำดับ แบบบันทึกแผนนโยบายการให้บริการในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก และแนวการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขปัญหา ปัจจัยที่เป็นสาเหตุเกี่ยวข้อง และแนวทางแก้ปัญหาการดูแลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ด้วยวิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้จากการประชุมของกลุ่มคณะทำงาน ผู้วิจัยตรวจสอบให้เข้าใจตรงกันกับกลุ่มคณะทำงานและเขียนรายงานบันทึกไว้เป็นหมวดหมู่

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การสร้างเสริมสุขภาพในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก การศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีนโยบายและแผน สนับสนุนให้มีการพัฒนาเป็นศูนย์สร้างเสริมสุขภาพแต่ไม่มีนโยบายการสร้างเสริมสุขภาพเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ปกครองส่วนใหญ่จำนวน ร้อยละ 59.32 มีความรู้การดูแลบุตรอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติดูแลบุตรเมื่ออยู่บ้านอยู่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มที่มีบุตรอายุ 0-1 ปีและมากกว่า 1-3 ปี จำนวนร้อยละ 85.71 และ 93.33 ตามลำดับ มีความพึงพอใจในการบริการอยู่ในระดับสูงร้อยละ 89.83 พี่เลี้ยงมีความรู้การดูแลและมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงจำนวนร้อยละ 69.23 และ 61.54 ตามลำดับ

2. ปัญหา/ความต้องการ และปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหา พบว่า พี่เลี้ยง มีความต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถ มีความเครียด การดูแลสุขภาพเด็กไม่สอดคล้องระหว่างศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก และบ้าน ผู้ปกครองเด็กและพี่เลี้ยงขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมคือศูนย์ศึกษาเด็กเล็กขาดสถานที่เล่น ในร่มที่เหมาะสม ขาดความเป็นสัดส่วนเนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ร่วมกับหน่วยงานอื่น แนวทางแก้ไขปัญหา/ความต้องการ คือ อบรมความรู้ให้พี่เลี้ยงและผู้ปกครองตามความต้องการและปัญหา ปีละ 1-2 เรื่อง และแจกเอกสารหรือ แผ่นบันทึกข้อมูลแก่ผู้ปกครองที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม บูรณาการการเรียนการสอนนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติในศูนย์ศึกษาเด็กเล็กในการดูแลเด็ก จัดสถานที่สิ่งแวดล้อม ของเล่นให้เหมาะสม กับวัย จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเช่น การให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมดูแลเด็กในศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก ประชุมผู้ปกครอง ปีละ 2 ครั้งและประชุมร่วมกันทั้ง 3 ฝ่ายคือตัวแทนผู้ปกครอง พี่เลี้ยง ผู้บริหาร ทุก 3 เดือน มีผู้รับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยคือ ควรนำแนวทางการแก้ปัญหาการดูแลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็กไปใช้ปฏิบัติเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับศูนย์ศึกษาเด็กเล็กคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพ, การมีส่วนร่วม, ศูนย์เด็กเล็ก, ผู้ดูแลเด็ก

Abstract

This development of the Child Health Promotion Model with participation of caregiver in the Day Care Center, Faculty of Nursing, Chiang Mai University: Phase aimed to study the situation of health promotion of the Day Care Center, to analyze the problem issue of its practices and the causations of the problem as well as the solving methods based on the perspectives of the administrative staff, guardians, and the Day Care Center's caregivers.

The subjects included 59 primary caregivers of children attending the Day Care Center, 13 Day Care Center's caregivers, and 7 Day Care Center's administrative staff. Data collection was by the means of questionnaire, in-depth interview, and focused group. The research instruments included the Knowledge of the Child Center's Caregivers on Child Care Questionnaire, the Satisfaction of the Day Care Center's Caregivers on Provision of Service Questionnaire, the Satisfaction of the Child's Guardians on the Day Care Center Service Questionnaire, the Knowledge of Guardians on Child Care Questionnaire, and the Practices of Guardians on Child Care Questionnaire; all questionnaires were developed by the researchers, and their reliabilities, using the Cronbach's alpha coefficient, were 0.82, 0.9, 0.96, 0.85, and 0.75, respectively, the Record Format of the Policy Plan of the Day Care Center Services, the guidelines of the focused group regarding the problems, barriers, problems solving, relating factors, and the methods of solving the problems to promote child health. Data of the situation were analyzed using descriptive statistics. Data of the problems and the methods of solving were from the teamwork and searched in-depth evidence, the researchers and team performed inter-rater checking and recorded in the category.

The results of study

1. The situation of health promotion in the Day Care Center showed that: The Day Care Center's administrative staff had the policy and the plan to support the development of a health promotion center. However, there was no written policy of health promotion. The guardians (59.32%) demonstrated the knowledge of child care at a moderate level. The guardians reported home practices on child care, child aged 0-1 year old and over 1-3 years old, at a high level of 85.7% and 93.33 %, respectively, and the satisfaction of service at a high level (89.83%). Most of the Day Care's caregivers (69.23%) showed high level of both knowledge of child care (69.23%) and the satisfaction of providing service (61.54%).

2. Problems/needs and the causative factors. The Day Care's caregivers needed the development of knowledge and competency. They reported of stress. Child care in the center did not conform to the care by primary caregivers of children at home. In addition, there was a lack of participation between primary caregivers of children and the Day Care's caregivers in working on health promotion. For the environment dimension, the center had no appropriate indoor playgrounds and an improper location. The methods of solving the problems/provision of needs included set a training schedule for the Day Care's caregivers and primary caregivers of children 1-2 times a year with the handouts or CD for those who were unavailable to attend the training; integrate the knowledge of child care in a day care center to nursing students in the practicum; arrange the environment and toys suitable to children's age, promote a participation of the practicum; arrange the environment and toys suitable to children's age, promote participation of the children's primary caregivers through activities such as ask for their suggestions and join the center's child care, set a meeting among primary caregivers of children, the children twice a year, and set tri-party (representatives of primary caregivers of children, the center's caregivers, and the center's administrative staff) meeting every 3 months, and place a suggestion box at the center. This study suggests implementing the methods of problems solving to promote the health of children into practice to find an appropriate pattern for the Day Care Center, Faculty of Nursing, Chiang Mai University.

Key words: Development of child health promotion model, Participate of care giver , Day Care Center, Care giver

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กอายุ 0 – 3 ปี มีการเจริญเติบโตทางร่างกายและสมองอย่างรวดเร็ว วัยนี้เป็นรากฐานของสุขภาพ และพัฒนาการ จากการศึกษาของนิตยา คชภักดี (2545) ศึกษาสุขภาพเด็ก 0 – 5 ปี ใน พ.ศ. 2545 จำนวน 3,306 คนพบว่า มีภาวะโภชนาการปกติร้อยละ 65.0 มีภาวะผอมผิปกติ (malnutrition) ถึงร้อยละ 7.6 ผอม (thin) ร้อยละ 7.0 น้ำหนักเกิน (over weight) ร้อยละ 8.1 และ อ้วน (obesity) ร้อยละ 12.4 จากการประเมินพัฒนาการโดยใช้แบบคัดกรองเกณฑ์ขั้นต่ำพบเด็กมีพัฒนาการปกติด้านสังคมร้อยละ 85.7 ภาษา ร้อยละ 85.6 กล้ามเนื้อมัดเล็ก ร้อยละ 69.6

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ร้อยละ 79 สำหรับสถิติกรมอนามัยปี 2546 พบว่าเด็กอายุ 0–5 ปี พัฒนาการปกติร้อยละ 79.9 นอกจากนั้นเด็กวัยนี้ยังมีปัญหาทางด้านสุขภาพด้านการเจ็บป่วยที่พบบ่อยได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคติดเชื้อทางเดินอาหาร และอุบัติเหตุ (ศิริพร กัญชนะ, 2547)

โดยปกติเด็กเล็กอยู่ในความรับผิดชอบของครอบครัวจะทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในทุกๆ ด้าน แต่ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศทำให้ครอบครัวไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวพ่อแม่ขาดโอกาสในการรับความรู้ในการเลี้ยงบุตรจากผู้ใหญ่ และใน